

Ayrıntıda Gizlenen Şeytan

AB ile Türkiye arasındaki anlaşma neden başarısızlığa mahkûm ve işe gerçekten yarayacak bir anlaşma nasıl olmalı

29 Kasım 2015 – Akşam saatleri

AB ile Türkiye arasında bugün varılan anlaşma ile, [AB Konseyi Başkanı Donald Tusk](#)'un tâbiri ile “Avrupa’ya göçmen akını durdurmak” olan asıl hedefe ulaşılamayacak.

Önümüzdeki gün ve haftalarda geliştirilip düzeltilmediği takdirde, bu metin başarısızlığa mahkûm. AB’ye Türkiye’den gelen mülteci sayısı azalmayacak İki taraf da birbirini suçlamaya başlayacak. Hayâl kırıklığı ve gerginlik zaten var olan karşılıklı güven bunalımını körükleyecek. Çok mühim bir zaman dilimi de böylece boşa harcanacak.

Yine de başarıya ulaşmak için, yani hem Yunanistan üzerinden AB’ye gelen mültecilerin sayısını azaltmak hem de Suriyelilerin AB’ye iltica etmelerine imkân tanımak için bir çözüm yolu var. Şeytan gerçekten de ayrıntıda gizli.

AB ile Türkiye uzlaşısı beş temel maddeden müteşekkil:

Madde 1: Uluslararası korumaya ihtiyacı *bulunmayan* göçmenlerin geri gönderilmesi.

AB-Türkiye Ortak Bildirisi uyarınca,

“... her iki taraf, anlaşmaya varılmış olduğu üzere ve ivedilikle uygulanması kaydıyla, uluslararası korumaya ihtiyacı bulunmayan göçmenlerin Türkiye’ye ve AB’ye seyahatlerini engelleyerek, mevcut ikili geri kabul yükümlülüklerinin yerine getirilmesini temin ederek ve bu göçmenleri hızlı bir şekilde kaynak ülkelerine geri göndererek uluslararası korumaya ihtiyacı bulunmayan göçmenler konusundaki aktif işbirliğini ilerletecekler”

Burada öncelikle sorulması gereken soru, uluslararası korumaya ihtiyacı *bulunmayan* kaç göçmen var? Cevap: Çok az.

Avrupa’ya gelen mültecilerin yarısından fazlası Suriyeli. 2014 yılında Eurostat verilerine göre Suriyeli mültecilerin yüzde 95’i koruma altına alındı. Geri gönderilmesi söz konusu olabilecekler, kalan yüzde 5. Avrupa’ya gelen en büyük ikinci grup Afganistan’dan (yüzde 20). Bu kişilere koruma tahsisi oranı yüzde 63.

İkinci olarak, mültecilerin uluslararası korumaya ihtiyaç duyup duymayacağına kim karar verecek? Bir iltica prosedürünün belirlenmesi şart. Başvuruların olumsuz neticelenmesi halinde buna itiraz yolu da böyle bir prosedüre dâhil olmalı. Yunanistan’ın bunu tek başına uygulayabileceğini düşünmek bir hayâlden ibaret. Yunan adalarının sahillerine hâlâ ayda

200,000 mülteci çıkıyor. Kaldı ki o büyük idarî kapasitesi ile Almanya bile Ekim ayında sadece 32,000 başvuruyu sonuçlandırabildi (Almanya iltica kurumu, [Ekim verileri](#)).

Ortak Bildiri “mevcut ikili geri kabul yükümlülüklerinin yerine getirilmesinin temin edilmesine” atıfta bulunuyor. Aslında atıf doğrudan Yunanistan-Türkiye Geri Kabul Anlaşması’na. Yürürlüğe girdiği tarih olan 2002’den geçen yılın sonuna kadar Yunanistan Türkiye’den, 135,000 adet başvurusu olumsuz sonuçlanmış sığınmacı ve düzensiz göçmeni geri kabul etmesini istedi. Türkiye 13,100 kişiyi geri aldı. Ancak işlemlerin sonunda bunların sadece 3,800’i (yüzde 3) Türkiye’ye gerçekten döndü.

2015’te, Türkiye daha fazla talebe olumlu yanıt verdi. Ancak şu ana kadar sadece sekiz kişi Yunanistan tarafından geri gönderilebildi. Sorun aslında basit: Türkiye’nin geri kabulü onaylaması ve bürokratik işlemlerin tamamlanmasına kadar geçen sürede, ilgili şahıs Yunanistan’ı terk etmiş oluyor.

Türkiye Tarafından Yunanistan’dan Düzensiz Göçmenlerin Geri Kabulü

(Kaynak: Yunan Polisi)

Yıl	Yunanistan tarafından geri kabulü talep edilenler	Türkiye tarafından geri kabulü onaylananlar	Geri kabul edilen göçmenler
2012	20,464	823	113
2013	3,741	370	35
2014	9,691	470	6
Ocak-Eylül 2015	8,727	2,395	8

Türkiye, Yunanistan tarafından bu yıl yapılan *bütün* geri kabul taleplerine (yaklaşık 9,000) olumlu yanıt verse, -daha da ileri gidelim- Yunanistan daha fazla geri kabul talebinde bulursa (yılıda 20,000 hatta 30,000) ve Türkiye bunların hepsine olumlu yanıt verse, yine de bunun sorunun çözümüne önemli bir etkisi olmayacak. Şu anda Yunan adalarına *her hafta* gelen mülteci sayısı yaklaşık 35,000 kadar!

Madde 2: AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması’nın Haziran 2016 itibarı ile yürürlüğe girmesi.

Bu sayede, AB’ye ulaşan mülteci sayısının azalacağı umuluyor. Ancak, yukarıda Yunanistan ile anlaşmaya dair yazdıklarımız AB ile yapılan anlaşma için de geçerli. Tek fark muhatabın tüm AB ülkeleri olması yani sadece Yunanistan’ın değil, Almanya, İsveç, Avusturya ve diğerlerinin de anlaşmanın tarafı olması. Bu sayede reddedilen sığınma başvurusu sahiplerini ve düzensiz göçmenleri geri gönderebilecek. Ancak önemli bir hususa dikkat etmek lâzım. Şayet bu kişiler söz konusu ülkelere Batı Balkanlar üzerinde girerlerse anlaşma onlara uygulanamıyor. [Dördüncü madde](#) uyarınca, “Türkiye topraklarında kaldıktan veya transit geçiş yaptıktan sonra üye devletlerin ülkesine yasadışı ve doğrudan giriş yapmış kişiler”, AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması kapsamındalar. Oysa Balkanlar güzergâhından gelenler AB’ye doğrudan Sırbistan üzerinden giriyorlar, Türkiye üzerinden değil. Dolayısı ile bu anlaşma, şu anda yaşanan mülteci krizi özelinde Yunanistan ile olan ikili anlaşmadan bile daha az kullanışlı.

Madde 3: Türkiye'nin "geçici koruma altındaki Suriyelilerin sosyo-ekonomik durumlarının daha da iyileştirilmesini teminen, ivedilikle tedbirler alma" niyeti.

AB, şu ana kadar Ankara'dan, Suriyeli mültecilerin Türkiye'de işgücü piyasasına girmelerine dair bir söz elde edemedi. Bu maddede yer alan ifade de oldukça muğlak ancak işgücü piyasasına katılmayı kapsıyor olması muhtemel. Eğer söz konusu katılma gerçekleşecekse, ileri doğru atılmış çok önemli bir adımdan bahsedilebilir. Fakat Türkiye buna izin verse dahi, mülteciler için Almanya ve İsveç'e gitmek Türkiye'de kalmaktan yine de daha cazip bir seçenek. Son olarak belirtelim ki bu maddede bahsedilen ihtimalden Yunanistan'a geçen Suriyeli *olmayan* göçmenler yararlanamayacak.

Madde 4: AB'nin destek sözü.

AB, "Türkiye'de, acil ve sürekli insanî yardım sağlamayı" ve "başlangıç olarak, Birlik bütçesinden ve üye ülkelerin katkılarıyla üç milyar avro ilâve kaynak vermeyi" taahhüt etmekte.

Suriyelilerin -ve diğer mültecilerin- durumlarının iyileştirmesi çabaları tabii ki övgüye değer ve bu çabalar acilen sonuca ulaştırılmalı. Bu önerilen parasal destek önemli bir meblağa işaret ediyor. Ancak Türkiye'deki 2.2 milyon Suriyelinin iki temel sorunu var: iş ve eğitim. Suriyeliler Türkiye'de resmî olarak çalışmıyor. Ülkedeki 700,000 okul yaşındaki çocuğun 500,000'i ya dil engeli ya da Türk okullarındaki sınırlı kapasite nedeni ile eğitim alamıyor. Öte yandan nispeten daha az sayıda Suriyeli kamplarda kaldığı için, insanî yardımın, dışarıdakilere ulaşmasında sıkıntı yaşanması muhtemel.

Her halükârda, Suriyeliler eğitim hizmetine kavuşsalar ve insanî yardım alsalar bile bu durumun onların Türkiye'de kalmasına yeterli olması şüphe götürür. Suriyeli mülteciler, yıllar süren bir bekleyişten sonra yeni bir hayata başlayabilecekleri, resmî olarak çalışabilecekleri, gerekirse yeni bir meslek edinebilecekleri, hemen iş bulamadıkları takdirde yeterli sosyal yardım alabilecekleri ve nihayet çocuklarına kaliteli eğitim sunabilecek bir ülkeye gitmeyi arzuluyorlar. Kısacası, mülteciler uzun vadeli bir bakış açısı ile hareket ediyor ve bu nedenle birçoğu için Almanya, Türkiye'den her zaman daha çekici.

Madde 5: kaçakçılıkla mücadele sözü.

"Kaçakçılıkla ilgili suç ağlarıyla mücadeleyi güçlendirme" sözü gerçekte pek bir şey ifade etmiyor. Bunun çok sayıda sebebi var: Kaçakçılarla savaşmak Sisifos'un kakayı tepeye yuvarlamaya çabalamasına benziyor. Bugün bir kaçakçıyı yakalıyorsanız yarın yerine yenisi türüyor. Mültecilerden gelen talebi karşılayacak arzı sağlayan yeni kaçakçılar ortaya çıkıyor. Türkiye'den, AB'yi memnun etmek için, tüm Ege sahilinin baştan sona kontrol edilmesine yönelik bir kaynak tahsisi de beklenmiyor.

Yukarıda sayılan bu beş maddenin ister her biri tek başına ister hepsi birden uygulansın, yaşanan krize etkisi sınırlı olacak. Oysa ki biz, ESI olarak, daha iyi bir anlaşmaya nasıl varılabileceğine dair bir öneriyi haftalar önce sunduk. Almanya, şu an için, Türkiye'den mülteci grupları alma fikrini kabul etmiş bulunuyor. Bilhassa, diğer AB ülkelerinin de dâhli halinde, bunun gerçekten fark yaratabilecek tek girişim olduğu ortada.

İşe gerçekten yarayacak bir anlaşma: Merkel Planı 2.0

Geçtiğimiz haftalar boyunca ESI uzmanları birçok Avrupa başkentinde (Berlin, Brüksel, Stokholm, Lahey, Viyana Varşova) alternatif bir plan sundular. Aşağıda ESI'nin hazırladığı 04 Ekim 2015 tarihli [Merkel Planı –Kontrolü yeniden sağlarken merhametli davranmak-Suriye kaynaklı mülteci krizine dair bir çözüm önerisi](#)'nin son gelişmelere uyarlanmış temel maddelerini aktarıyoruz.

1. Almanya ve plana katılmayı isteyen Avusturya, İsveç, Hollanda, Fransa ve diğer ülkeler, doğrudan Türkiye'den önemli sayıda Suriyeli mülteci almayı taahhüt edecek. Göçmen ailelerin belirlenmesi işlemleri 01 Ocak 2016'da başlayacak. BMMYK'nın olağan prosedürünün çok uzun sürmesinden dolayı bu krizin çözümüne katkı sağlayamadığı gerçeğinden hareketle, çalışmalar ivedilikle ve Türk makamları ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilecek.
2. Türkiye, bu tarihten itibaren, Yunan adalarına ulaşan tüm mültecileri (sığınmacılar dâhil) geri alma taahhüdünü verecek. Bunun yapılabilmesi için Yunanistan Türkiye'yi "güvenli üçüncü ülke" ilân edecek ([Yunanistan için "güvenli üçüncü ülke" olarak Türkiye çalışmamıza bakınız](#)). Türkiye ve Yunanistan, Frontex, Avrupa İltica Destek Ofisi ve diğer AB ülkelerinin de desteği ile hemen ilgili hazırlıkları tamamlayacak.
3. Türkiye'nin iltica konusunda yetkili kurumu iltica taleplerini hızla karara bağlamaya başlayacak. Bu kurum şu ana kadar çok sayıda mülâkat gerçekleştirmiş vaziyette. Burada amaç, uyuğundan bağımsız bir şekilde, sığınmacıların Türkiye'de uluslararası korumadan faydalanabileceğini göstermek olacak. Kabul edilmesi gereken bütün ilgili ikincil mevzuat ivedilikle yürürlüğe sokularak mülteci veya sığınmacı statüsündeki kişilerin 2013 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda öngörülen haklara erişimleri sağlanacak.
4. Türkiye'nin işbirliğinin karşılığında, Avrupa Komisyonu bu ülkenin vatandaşlarının tâbi olduğu Schengen vizesi uygulamasını kaldırmaya yönelik işlemlere *hemen* başlayacak. Bu hukukî hazırlık süreci zaten birkaç ay sürecek. Türk vatandaşlarına tam da bu noktada açık bir söz verilecek:

"Eğer Türkiye, Yunanistan ile yapılmış olan geri kabul anlaşmasını tam olarak uygularsa, **yenî** gelenlerin tümünü bu ülkeden 01 Ocak 2016 itibarı ile geri alırsa ve önceliği haiz diğer bir kısım yol haritası şartlarını Mart ayına kadar uygularsa, 01 Nisan 2016 tarihi itibarı ile Türk vatandaşları AB'ye vizesiz seyahat edebilir."

Şayet geri kabul süreci planlandığı gibi işlerse Adalet ve İçişleri Konseyi ve Avrupa Parlamentosu Mart ayında Türk vatandaşları için vize zorunluluğunun bitmesini oylayarak kaldıracak. Karar 01 Nisan itibarı ile yürürlüğe girecek.

5. AB ve Türkiye Suriyeli mültecilerin gereksinimlerini mercek altına alacak ortak bir değerlendirme yapacak. Ülkedeki 700,000 okul yaşındaki çocuğun 500,000'i eğitim alamadığı için, bu hususa özellikle odaklanılacak. Kaç öğretmene ihtiyaç duyulacağı, bunların nereden bulunacağı, hangi binaların okul olarak kullanılacağı, hangi malzeme ve ders kitaplarının temin edileceği belirlenecek ve tüm bu kalemlerin kaç mal olacağı hesaplanacak. AB, söz konusu desteği, Türk kamuoyu tarafından hissedilip görülebilecek bir şekilde ileticek. Paralel olarak Türkiye, işgücü piyasasını kademeli olarak korumadan yaralanan Suriyelilere açacak.

Daha fazla bilgi için ESI'nin özel mülteci krizi İnternet sitesine bakınız: www.esiweb.org/refugees Ayrıca g.knaus@esiweb.org (Gerald Knaus) veya a.stiglmayer@esiweb.org (Alexandra Stiglmayer) e-posta adreslerine de sorularınızı yazabilirsiniz.

YUNANİSTAN İÇİN “GÜVENLİ ÜÇÜNCÜ ÜLKE” OLARAK TÜRKİYE

17 Ekim 2015 tarihli ESI çalışmasından bölümler

Ege’de -hukukî yollarla- kontrolü yeniden sağlamak

Ege’deki Suriyeli göçmen krizinin çözümüne yönelik ESI, Yunanistan’ın Türkiye’yi “güvenli üçüncü ülke” ilânını, Türkiye’nin de belirli bir tarih itibarı ile Yunanistan’a geçen tüm yeni göçmenleri geri almayı kabulünü ve önümüzdeki on iki ay zarfında Türkiye’de kayıtlı 500,000 Suriyelinin Almanya’ya ilticasını içeren bir öneri paketi sunmakta. Başka AB üyesi devletlerinde bu system ile Türkiye’den doğrudan mülteci alması mümkün.

“Güvenli üçüncü ülke” başka ülke uyruklu sığınmacılar için güvenli olan ülke demek. ESI’nin teklifi Suriye, Irak, Afganistan ve diğer bazı ülkelerden gelen sığınmacılar açısından Türkiye’nin güvenli ülke olarak addedilmesi temeline oturuyor. Böylece Yunanistan bu ülkelerin vatandaşlarını hak ve güvenliklerini tehlikeye atmadan Türkiye’ye geri gönderebilecek. Böylece, Ege’yi geçen bot sayısında hızlı bir düşüş yaşanacak çünkü Yunanistan’a ulaşanlar Türkiye tarafından geri alınacağı için bu tehlikeli yolculuk anlamını yitirmiş olacak.

Yunanistan ve Türkiye arasındaki geri kabul anlaşması yürürlükte. Söz konusu metin uyarınca Yunanistan’a Türkiye üzerinden gelen düzensiz konumdaki Türk vatandaşlarının ve üçüncü ülke uyrukluların Türkiye’ye gönderileceğini öngörülüyor. Bu kişiler yasadışı yollardan Yunanistan’a giren göçmenleri (“ekonomik göçmen” adı verilen ve kalma hakkı tanınmayanlar) ve Yunanistan’a iltica etmek için başvuran ancak başvuruları kabul edilmeyerek ülkeyi terk etmelerine karar verilen sığınmacıları kapsıyor. Bu ülkeye gelen insanların büyük çoğunluğu sığınmacı. Atina’nın, AB hukukuna ve Mültecilerin Hukukî Durumuna Dair BM Sözleşmesi’ne göre sığınmacıların ülkeye girmelerine izin verme, başvurularını inceleme ve şartları haiz ise iltica talebini kabul etme zorunluluğu var. Yani gelen kişi, hiçbir inceleme yapmadan Türkiye’ye geri gönderilemiyor. Ayrıca, uluslararası hukuk, AB hukuku ve sınır güvenliğine dair Yunan kanunları uyarınca, ne Yunan sınır görevlileri ne de olası bir AB misyonu çerçevesinde yetkilendirilmiş diğer sınır görevlileri bu kişilerin Yunan karasularına girmelerini engelleyemiyor.

Ancak, Yunan ve AB mevzuatı Yunanistan’ın başka bir ülkeyi bireysel başvurular açısından “güvenli üçüncü ülke” ilânı noktasında sorun teşkil etmiyor. Bu durumda, her ne kadar başvuruyu incelemek zorunda olsa da Yunanistan’ın esasa girmesi gerekmiyor. Atina, başvuruyu kabul etmeyip, bunun esas üzerinden incelenmesi amacı ile sığınmacıyı söz konusu üçüncü ülkeye geri gönderilebiliyor.

Eğer Yunan makamları bir iltica talebini “güvenli üçüncü ülke” uygulaması nedeni ile geri çevirirse, bilgilendirdikleri başvuru sahibine üçüncü ülkenin (Türkiye) yetkililerine hitaben, esas üzerinden inceleme yapılmadığını belirten bir belge veriyorlar. Yunan mevzuatı başvurusu reddedilenlere 15 günlük itiraz süresi tanıyor. Nihai karar kendisine tebliğ edilinceye kadar ilgili kişi ülkede kalabiliyor. İtiraz makamı ilk derece kararını onaylarsa, başvuru sahibi mahkemeye gidebiliyor. Ancak mahkeme süreci boyunca kararın uygulanması ertelenmiyor. Başvuru sahibi ülkeyi terk etmek zorunda kalıyor.

17 Ekim 2015 tarihli [Yunanistan İçin ‘‘Güvenli Üçüncü Ülke’’ Olarak Türkiye](#) başlıklı çalışmamıza bu bağlantıdan ulaşabilirsiniz.